

Prof. dr Jasmina Đorđević, redovni profesor

PMF Novi Sad, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo

email: jasminadjordjevic@live.com

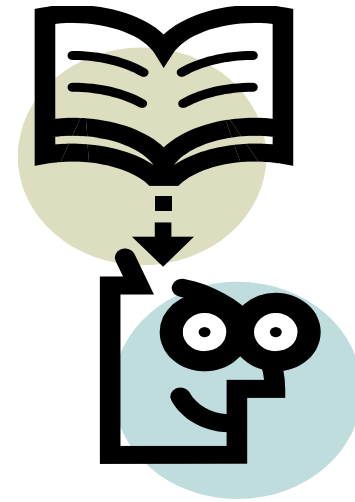
**GEOGRAFSKE OSNOVE
PROSTORNOG
PLANIRANJA**

PREDAVANJA - PLAN RADA

↪ KOLOKVIJUM 1 (kraj aprila)

↪ KOLOKVIJUM 2 (krajem maja)

↪ SEMINARSKI RAD (krajem maja)

LITERATURA KOJU KORISTITE ZA SPREMANJE ISPITA I KOLOKVIJUMA

- 📖 Kicošev S., Dunčić D., 2007. Geografske osnove prostornog planiranja. PMF, Institut za geografiju. Novi Sad.
- 📖 Zakon o planiranju i izgradnji.
- 📖 Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata prostornog i urbanističkog planiranja
- 📖 Đorđević J., Tošić B., 2012. Regionalno planiranje i razvoj. Prirodno - matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo. Novi Sad.

DEFINICIJA PROSTORNOG PLANIRANJA

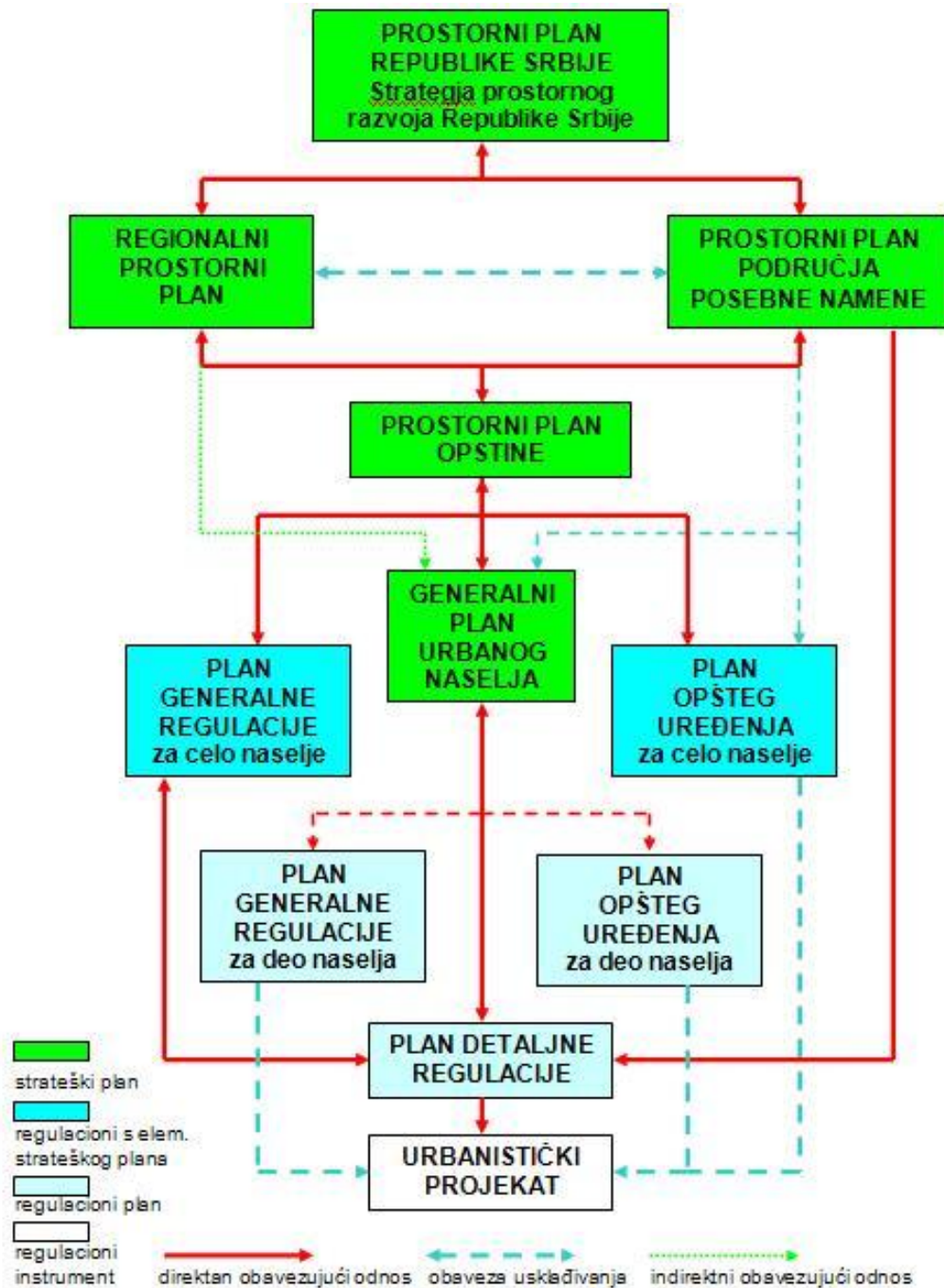

PROSTORNO PLANIRANJE JE DRUŠTVENA PRAKSA GDE SE PLANIRA RAZVOJ, IZGRADNJA, UREĐENJE, ORGANIZACIJA I ZAŠTITA ŠIREG PODRUČJA OD GRADA.

VRSTE PLANSKIH DOKUMENATA

- Prostorni plan Republike Srbije
- Regionalni prostorni plan
- Prostorni plan područja posebne namene
- Prostorni plan jedinice lokalne samouprave

KONTROLA PLANSKE DOKUMENTACIJE

- Rani javni uvid
- Stručna kontrola
- Javni uvid
- Implementaciji
- Provera rešenja

SADRŽAJ PROSTORNIH PLANOVA

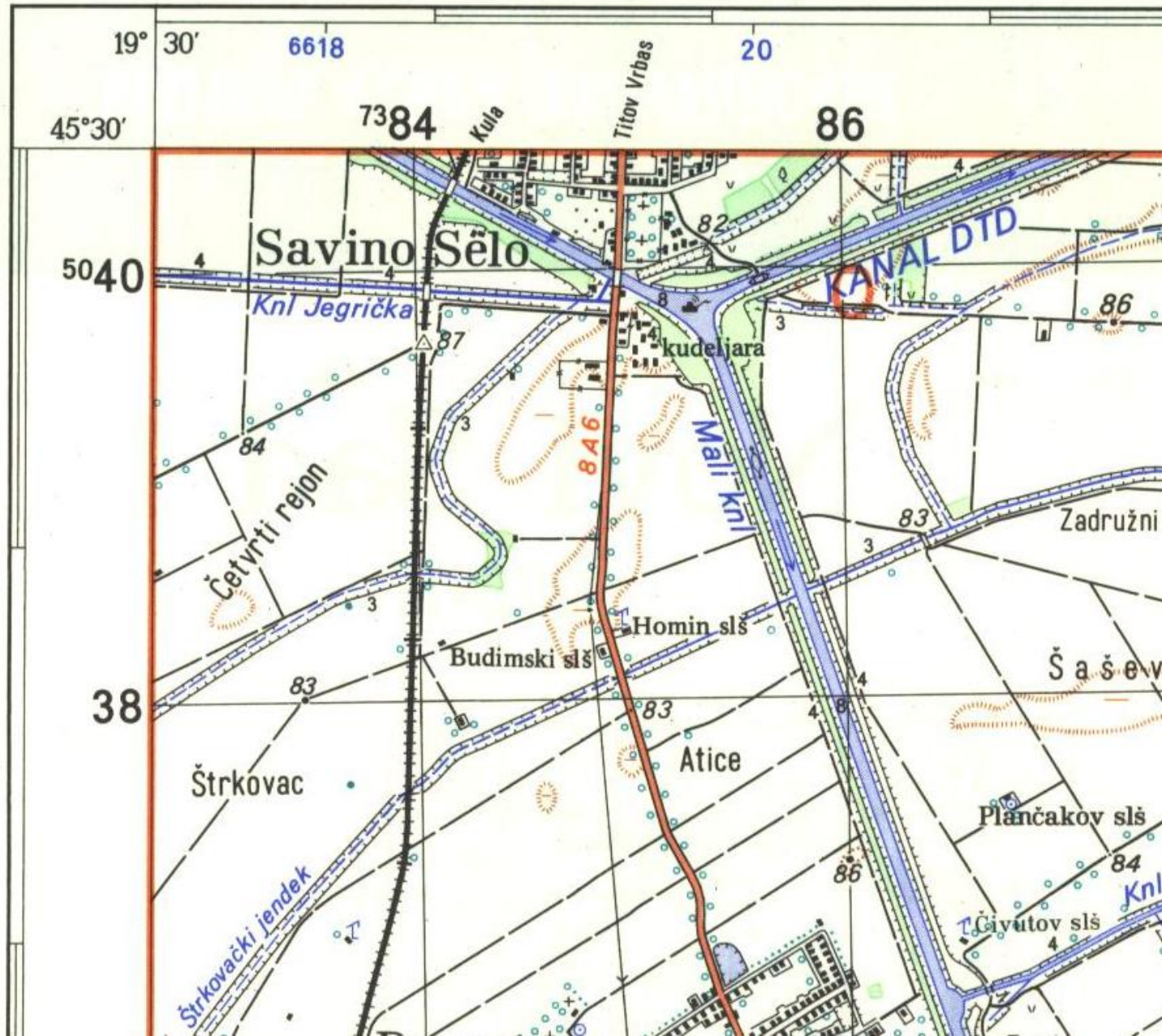
- **TEKST**
- **KARTE**

Podela karata od značaja za prostorno i urbanističko planiranje

- **Planovi** - 1:10 000 (1:5000, 1:2500, 1:1000, 1:500, 1:250, 1:100);
- **Topografske karte** - 1:10 000 до 1:200 000;
- **Pregledne topografske karte** - 1:200 000 до 1:500 000.

Topografska karta 1:50 000

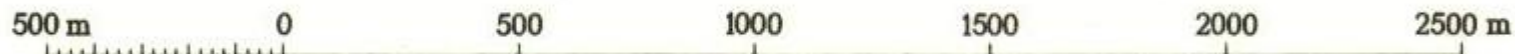
(TK 50)

Linijski razmernik

1:25 000

(1 cm na karti 250 m u prirodi)

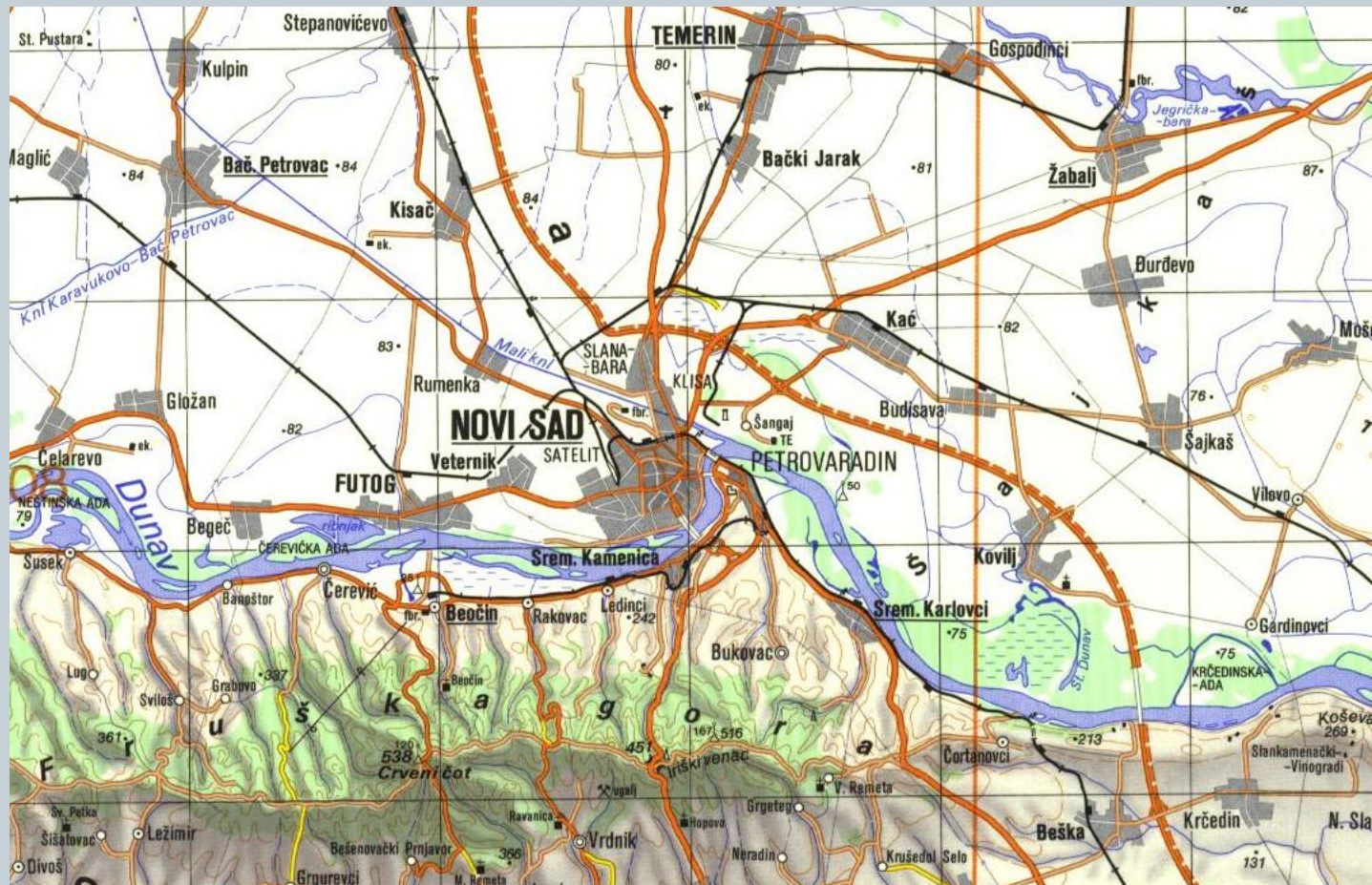
Beselov elipsoid

Gaus-Kriggerova projekcija

Grinički početni meridijan

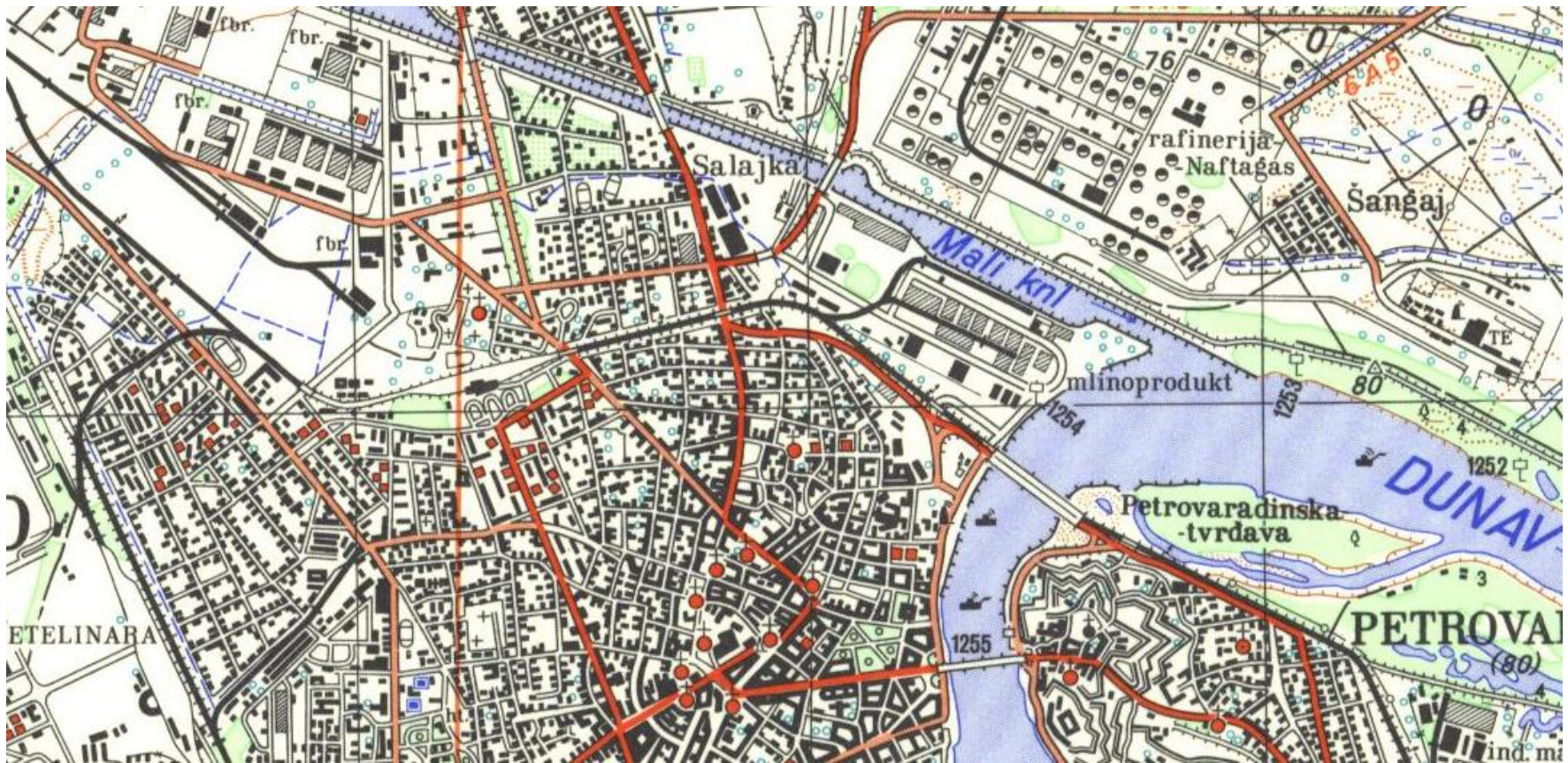
Pregledna topografska karta

1:300 000

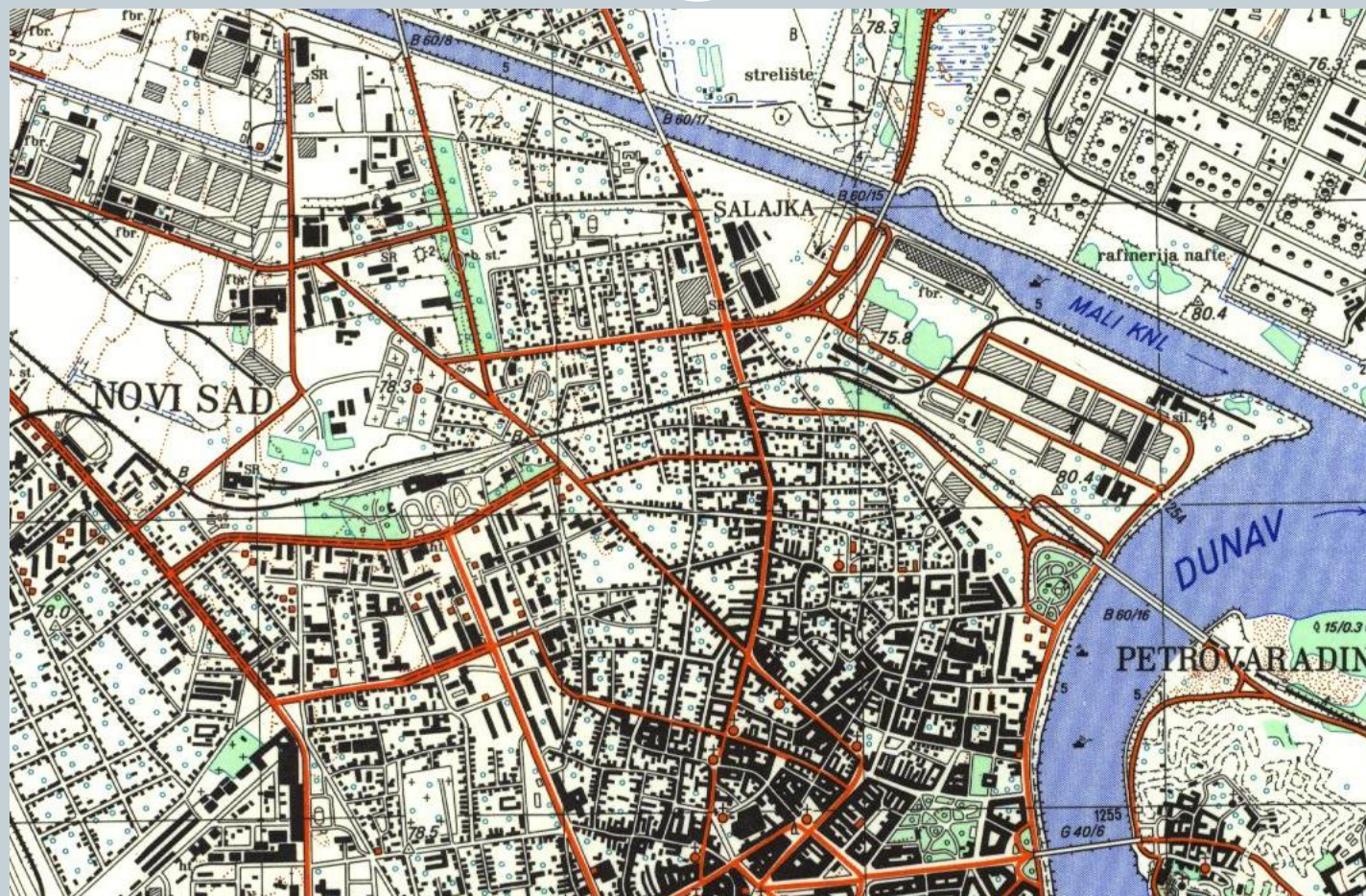

Topografska karta 1:50 000

Novi Sad

Topografska karta 1:25 000 Novi Sad

OPŠTI SADRŽAJ PROSTORNIH PLANOVA

- **PRIRODA**
- **DRUŠTVENI KOMPLEKS**
- **PRIVREDA**
- **INFRASTRUKTURNI SISTEMI**
- **KOMPLEKS ZAŠTITE**
- **NAMENA PROSTORA**

FAZE RAZVOJA PROSTORNOG PLANIRANJA U SRBIJI

- **Između dva svetska rata**
- **1945 - 1949**
- **1949 - 1966**
- **1966 - 1974**
- **1974 - 1980**
- **1980 - 1992**
- **1992 - 2005**

IZMEĐU DVA SVETSKA RATA

POČETNA FAZA

- **Prvi urbanistički propis u Kraljevini Jugoskaviji GRAĐEVINSKI ZAKON 1931. – propisan način izrade regulacionih planova**
- ***Dodatne uredbe za manje gradove (varoši i trgovišta)***

**NAGLAŠENA TEHNIČKA I
PROJEKTANTSKO-INŽENJERSKA
DIMENZIJA**

1945 – 1949

- **Osnivanje prvih prostorno- planerskih organizacija**
- **Osnivanje republičkih organa nadležnih za urbanističke poslove**

1949 - 1960

- Živa planerska aktivnost (pod uticajem modela SSSR-a) uz **naglašenu tehničku dimenziju** (plan je rađen kao projekt)
- Donošenje ***Osnovne uredbe o generalnom urbanističkom planu*** 1949.g.
- Uvođenje komunalnog sistema
- Osnivanje zavoda za urbanizam, strukovnih organizacija, gradovi dobijaju urbanističke planove, prvi regionalni prostorni planovi
- **PLANOVI NE PREDSTAVLJAJU OBAVEZAN PREDUSLOV IZGRADNJE** (obavezni su samo za kapitalne objekte)

1960 – 1966

- Planiranje postaje **društvena aktivnost**
- Izrada opštinskih i regionalnih prostornih planova
- Reguliše se odnos prostornih i društvenih planova
- Uvodi se **sistem prostornih planova**

1966 - 1974

- **Prostorni plan ulazi u sistem planiranja SFRJ - planiranje postaje društvena aktivnost**
- **Rezolucije o osnovama politike urbanizacije i prostornog uređenja**

1974- 1980

- **Ustav iz 1974 – obaveza izrade prostornih planova**
- **Reafirmacija dugoročnog planiranja**

NOSIOCI PROSTORNOG PLANIRANJA

- **Država i njeni organi**
- **Lokalne vlasti i njeni organi**

RAZLIČITA PRAVA I OBAVEZE

NAČELA UREĐENJA PROSTORA

Uređenje prostora zasniva se na **načelima**:

- **održivog razvoja**, realnih potreba, dinamizma i kooperacije između teritorijalnih jedinica i dostupnosti javnim sektorima;
- povećanja **efikasnosti i odgovornosti** u oblasti korišćenja, upravljanja, zaštite i unapređenja prostora;
- obezbeđivanja **javnosti u postupku** donošenja planova;

NAČELA UREĐENJA PROSTORA

- **podsticanja ravnomernosti teritorijalnog razvoja Republike Srbije i očuvanja kvaliteta i raznovrsnosti raspoloživih prirodnih i stvorenih resursa;**
- **usklađenosti socijalnog razvoja, ekonomske efikasnosti i zaštite i revitalizacije životne sredine i zaštite prirodnih, kulturnih i istorijskih vrednosti;**
- **realizacije razvojnih prioriteta i obezbeđivanja racionalnog korišćenja neobnovljivih prirodnih resursa;**

NAČELA UREĐENJA PROSTORA

- **saradnje** između Republike, jedinica lokalne samouprave i teritorijalne autonomije, javnih preduzeća i ustanova, nevladinih organizacija i drugih učesnika u prostornom razvoju;
- izbora i definisanja **strategijskih prioriteta prostornog razvoja** kao osnova za planiranje i uređenje prostora na nivou teritorijalnih jedinica;
- **usaglašenosti sa evropskim normativima i standardima** u oblasti planiranja i uređenja prostora radi stvaranja uslova za transgraničnu i međunarodnu saradnju i uključivanje Republike Srbije u procese evropskih integracija.

Prostorni plan Republike Srbije

- Donosi se za **teritoriju Republike Srbije**
- Prostornim planom se određuju **dugoročni ciljevi prostornog planiranja i razvoja** u skladu sa ukupnim ekonomskim, socijalnim, ekološkim i kulturno-istorijskim razvojem
- Planom se posebno definišu pitanja, oblasti i **modaliteti transgranične i međunarodne saradnje** u oblasti prostornog planiranja i razvoja
- Prostorni plan RS donosi **Narodna skupština Republike Srbije**, na predlog Vlade Republike Srbije

Sadržaj Prostornog plana Republike Srbije

Plan sadrži:

- **načela i ciljeve prostornog razvoja** teritorije Republike Srbije
- **osnove** za usklađivanje i usmeravanje **prostornog razvoja**;
- **organizaciju prostora** Republike Srbije
- **razvojne prioritete**
- **teritorijalne celine** zajedničkih prostornih i razvojnih obeležja **za koje će se donositi prostorni planovi**

VREMENSKI PERIOD

Prostornog plana Republike Srbije

- **Plan se donosi za period od najmanje 10 godina**

REGIONALNI PROSTORNI PLAN

Donosi se za :

- **teritoriju autonomne pokrajine**
- **područje prostornih jedinica veličine NUTS 2 i 3 po evropskom standardu kod nas za regione koji su sastavljeni iz okruga**

REGIONALNI PROSTORNI PLAN

- **Nedoumice oko **DEFINICIJE i BROJA REGIONA** u Srbiji**
- **Do danas usvojeno jako malo regionalnih planova (za Kolubarski okrug, Beogradsko područje)**
- **Trenutno veliki broj Regionalnih planova u izradi**

REGIONALNI PROSTORNI PLAN

- Regionalni prostorni plan izrađuje se na osnovu prethodne studije opravdanosti
- Regionalni prostorni plan **donosi Vlada Republike Srbije na predlog nadležnog Ministarstva**, a za područja na teritoriji autonomne pokrajine skupština autonomne pokrajine na predlog organizacione jedinice u sedištu organa autonomne pokrajine.

REGIONI SRBIJE

- Na području **Republike Srbije** postoji pet statističkih regiona:
 - **Vojvodina,**
 - **Beograd,**
 - **Šumadija i Zapadna Srbija,**
 - **Južna i Istočna Srbija i**
 - **Kosovo i Metohija.**

REGIONI SRBIJE

- Ovi regioni su na **NSTJ** (NUTS) 2 nivou po **Nomenklaturi statističkih teritorijalnih jedinica – NSTJ** Evropske unije i grupisani su u dve više NSTJ 1 jedinice

STATISTIČKI REGIONI

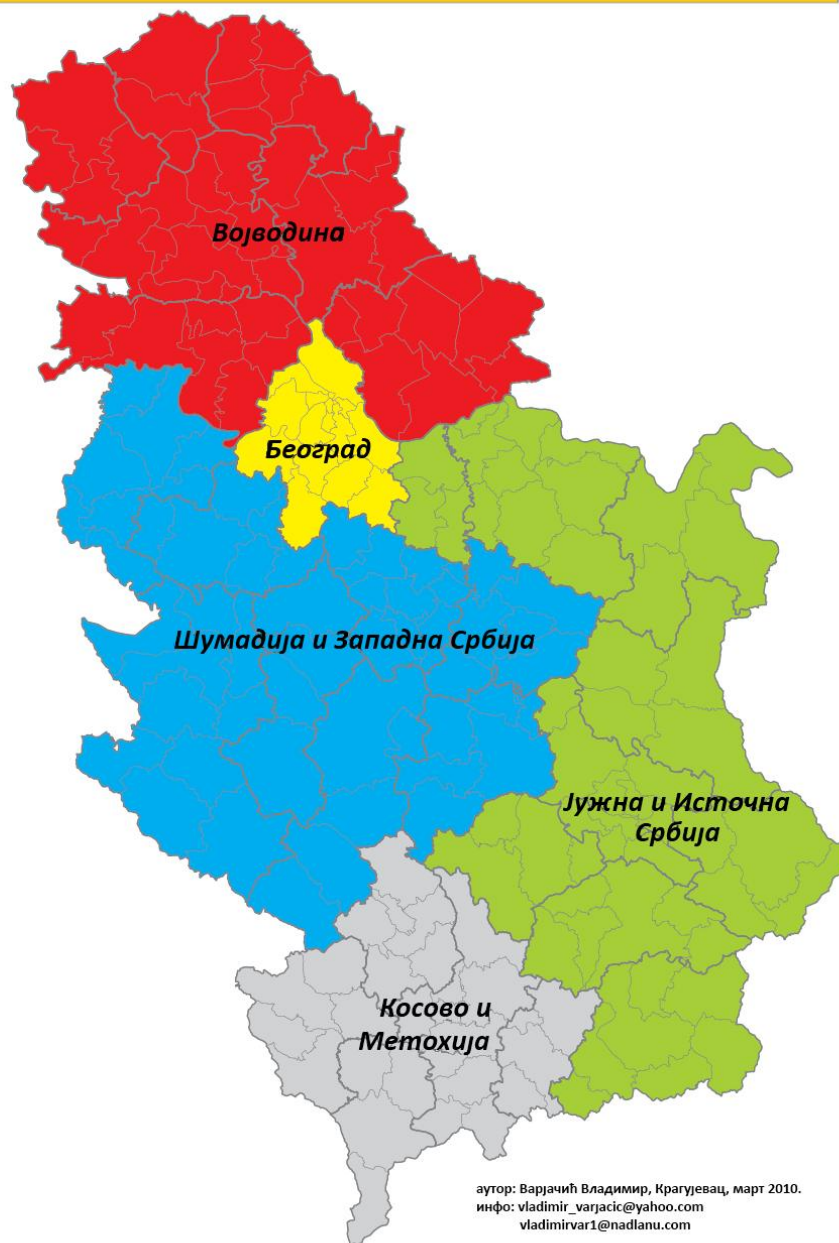
- **NUTS** ([francuski](#): *Nomenclature des unités territoriales statistiques* - „Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku“) služi za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe statistike u zemljama članicama [Europske unije](#).
- Primjenjuje se od [1980.](#) godine, s ciljem uspoređivanja regija unutar Europe. Često se grupisanjem određenih upravnih jedinica dobivaju NUTS regije, zbog broja stanovnika koji živi na području te regije.
- Svaka europska zemlja dobiva abecedni kôd, slično službenom [ISO 3166-1](#) kôdu (jedina iznimka je kôd [Ujedinjenog Kraljevstva](#)), te je podijeljena na statističke jedinice koje su strukturirane na tri razine po zemlji^[1] :

STATISTIČKI REGIONI

- **NUTS 1** : odgovara statističkim jedinicama u kojim živi od 3 do 7 miliona stanovnika;
- **NUTS 2** : od 800 000 do 3 000 000 stanovnika ;
- **NUTS 3** : od 150 000 do 800 000 stanovnika.
- **Lokalne upravne jedinice LAU 1 i LAU 2** (*Local Administrative Units - LAU*), koje su prije označavane kao **NUTS 4 i NUTS 5**, sastavni su deo **NUTS** regija.

ПРЕДЛОГ ПОДЕЛЕ СРБИЈЕ НА 5 СТАТИСТИЧКИХ РЕГИОНА

аутор: Варјачић Владимир, Крагуевац, март 2010.
инфо: vladimir_varjacic@yahoo.com
vladimirvar1@nadlanu.com

Podela Srbije po nomenklaturi statističkih teritorijalnih jedinica (NSTJ)-1
NUTS - 1

*izvor: Uredba o nomenklaturi statističkih teritorijalnih jedinica
Službeni glasnik Republike Srbije 046/2010, Beograd.*

autor: Varjačić Vladimir, Kragujevac, 2010.
vladimir_varjacic@yahoo.com
vladimirvar1@nadanu.com

REGIONI SRBIJE

- Podela na statističke regione urađena je u cilju usaglašavanja sa zemljama **Evropske unije**.
- Za **NSTJ 1** Srbija je podeljena na dve jedinice:
 - **Srbija - Sever i**
 - **Srbija - Jug.**

REGIONI SRBIJE

- Podela Srbije na pet statističkih regiona je podela na nivou **NSTJ 2**.
- **NSTJ 3** su danas postojeći **upravni okruzi** (nivo jedinice zahteva broj stanovnika od minimum 150.000, pa neki okruzi ne ispunjavaju ovaj uslov).
- Niži nivo **LAJ** čine područja **gradova i opština**.

PROSTORNI PLAN PODRUČJA POSEBNE NAMENE

- **Donosi se za :**

- područje sa **prirodnim, kulturno-istorijskim ili ambijentalnim vrednostima** (područje nacionalnog parka i drugo područje prirodnog dobra - proglašeno ili predloženo područje prirodnog dobra; područje nepokretnog kulturnog dobra od izuzetnog značaja - proglašeno ili predloženo područje nepokretnog kulturnog dobra);
- područje sa mogućnošću **eksploatacije mineralnih sirovina** (područje površinske eksploatacije energetske, metalne ili nemetalne mineralne sirovine u velikim rudarskim basenima);

PROSTORNI PLAN PODRUČJA POSEBNE NAMENE

- područje sa mogućnošću korišćenja **turističkih potencijala** (područje prirodnih i stvorenih turističkih potencijala i druga turistička područja značajna za Republiku Srbiju proglašena za turistički prostor u skladu sa zakonom kojim su uređeni planiranje, razvoj i unapređenje turizma);
- područje sa mogućnošću korišćenja **hidropotencijala** (područje sliva velike i srednje akumulacije i područje izvorišta vode - zone velikih prijemnika podzemne vode, veliki vodoprivredni i energetske sistemi u neposrednom sastavu velikih i srednjih akumulacija - uređaji za preradu vode, akumulativne hidroelektrane, protočne hidroelektrane, sistemi hidroelektrana na rekama i dr);

PROSTORNI PLAN PODRUČJA POSEBNE NAMENE

- realizaciju projekata za koje **Vlada utvrdi da su projekti od značaja za Republiku Srbiju** (privredne zone i industrijski kompleksi, kompleksi intenzivne poljoprivredne proizvodnje i poljoprivredni kombinati, stambeno - poslovni kompleksi, projekti urbane obnove, zone i kompleksi specijalne namene za potrebe odbrane zemlje, zone, kompleksi i objekti pravosuđa, područje infrastrukturnog kompleksa, koridora ili mreže koridora međunarodne, magistralne i regionalne infrastrukture - saobraćajne, energetske, telekomunikacione i vodoprivredne, ili druga područja);
- izgradnju objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva ili nadležni organ autonomne pokrajine.

PROSTORNI PLAN JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE (OPŠTINE)

- Prostorni plan opštine donosi se za **područje opštine**
- Prostorni plan opštine donosi **skupština opštine**
- Dve ili više opština (do evropskog NUTS 4 standarda veličine prostornih jedinica) mogu doneti prostorni plan za područje tih opština

SADRŽAJ PLANSKIH DOKUMENATA

- Planskim dokumentima razrađuju se :
 - načela prostornog uređenja i utvrđuju ciljevi prostornog razvoja, organizacija, zaštita, korišćenje i namena prostora, kao i drugi elementi od značaja za prostornu celinu za koju se radi prostorni plan.
- Planski dokumenti sadrže **tekstualni i grafički deo**

SASTAVNI DELOVI PLANSKIH DOKUMENATA

- **Sastavni delovi prostornog plana područja posebne namene, prostornog plana jedinice lokalne samouprave i urbanističkih planova su:**
 - **pravila uređenja;**
 - **pravila građenja;**
 - **grafički deo.**

PRAVILA UREĐENJA

- Pravila uređenja, zavisno od vrste planskog dokumenta, sadrže naročito:
 1. celine i zone određene planskim dokumentom;
 2. urbanističke i druge uslove za uređenje i izgradnju površina i objekata javne namene i mreže saobraćajne i druge infrastrukture;
 3. popis objekata za koje se pre obnove ili rekonstrukcije moraju izraditi konzervatorski ili drugi uslovi;
 4. stratešku procenu uticaja planskog dokumenta na životnu sredinu;
 5. opšte i posebne uslove i mere zaštite života i zdravlja ljudi i zaštite od požara, elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća i ratnih dejstava;
 6. posebne uslove kojima se površine i objekti javne namene čine pristupačnim osobama sa invaliditetom, u skladu sa standardima pristupačnosti.

PRAVILA GRAĐENJA

1. vrstu i namenu objekata koji se mogu graditi pod uslovima utvrđenim planskim dokumentom, odnosno vrstu i namenu objekata čija je izgradnja zabranjena u pojedinačnim zonama;
2. uslove za formiranje građevinske parcele;
3. položaj objekta u odnosu na regulaciju i u odnosu na granice građevinske parcele;
4. najveće dozvoljene indekse zauzetosti i izgrađenosti građevinske parcele;

PRAVILA GRAĐENJA

5. najveću dozvoljenu spratnost i visinu objekata;
6. najmanju dozvoljenu međusobnu udaljenost objekata međusobno i objekata od granica parcela;
7. uslove za izgradnju drugih objekata na istoj građevinskoj parceli;
8. uslove i način obezbeđivanja pristupa parceli i prostora za parkiranje vozila.

Grafički deo Prostornog plana Republike Srbije jesu referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Korišćenje zemljišta i funkcionalna područja"** – sadrži generalizovani prikaz korišćenja zemljišta na nivou oblasti i prikaz osnovnih funkcionalnih područja;
- **"Mreža centara"** - sadrži mrežu centara naseljenih mesta sa osnovnim funkcionalnim vezama;
- **"Saobraćaj i infrastrukturni sistemi"** - sadrži naročito prikaz saobraćajnih tokova i infrastrukturne sisteme;
- **"Turizam i zaštita prostora"** - sadrži naročito turističke zone i lokacije, zone ugroženosti i aktivnosti na zaštiti životne sredine, prirodna i nepokretna kulturna dobra.
- Referalne karte Prostornog plana Republike Srbije rade se u razmeri **1 : 300 000**.

Grafički deo regionalnog prostornog plana su referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Osnovna namena prostora"** - sadrži okvirno određene celine osnovnih kategorija zemljišta, i to poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište i vode i vodno zemljište, kao i građevinsko zemljište;
- **"Mreža naselja i infrastrukturni sistemi"** - sadrži naročito mrežu naselja i centara, sadržaje javnih službi, raspored osnovnih privrednih delatnosti, infrastrukturne sisteme;
- **"Turizam i zaštita prostora"** - sadrži naročito turističke zone i lokacije, zone ugroženosti i aktivnosti na zaštiti životne sredine, prirodna i nepokretna kulturna dobra sa propisanim zonama i režimima zaštite.
- Referalne karte regionalnog prostornog plana rade se u razmeri **1 : 100 000**, izuzetno **1 : 50 000**, za područje oblasti, odnosno **1 : 200 000** za područje regiona.

Grafički deo prostornog plana područja posebne namene su referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Posebna namena prostora" –**
 - sadrži zone i lokacije posebne namene;
 - poljoprivredno zemljište;
 - šume i šumsko zemljište;
 - vode i vodno zemljište;
 - građevinsko zemljište.
- **"Mreža naselja i infrastrukturni sistemi" –**
 - sadrži mrežu naselja i centara,
 - raspored osnovnih privrednih delatnosti;
 - infrastrukturne sisteme.

Grafički deo prostornog plana područja posebne namene su referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Prirodni resursi, zaštita životne sredine i prirodnih i kulturnih dobara" –**
 - sadrži prirodne resurse,
 - zone ugroženosti i aktivnosti na zaštiti životne sredine, prirodna i nepokretna kulturna dobra sa propisanim zonama i režimima zaštite.

Grafički deo prostornog plana područja posebne namene su referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Karta sprovođenja" –**
 - prikazuje zone za koja je predviđena izrada urbanističkog plana,
 - zone u okviru kojih je predviđena izrada urbanističkog projekta i
 - zone za direktnu primenu plana (izdavanje informacije o lokaciji i lokacijske dozvole).
- Referalne karte prostornog plana područja posebne namene rade se po pravilu u razmeri **1 : 25 000,**
- **1 : 50 000 ili 1 : 100 000.**

Grafički prikaz prostornog plana jedinice lokalne samouprave su referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Namena prostora"** - sadrži naročito poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište, vode i vodno zemljište, građevinsko zemljište;
- **"Mreža naselja i infrastrukturni sistemi"** - sadrži naročito mrežu naselja i centara, sadržaje javnih službi, raspored osnovnih privrednih delatnosti, infrastrukturne sisteme;
- **"Turizam i zaštita prostora"** - sadrži naročito turističke zone i lokacije, zone ugroženosti i aktivnosti na zaštiti životne sredine, prirodna i nepokretna kulturna dobra sa propisanim zonama i režimima zaštite;

Grafički prikaz prostornog plana jedinice lokalne samouprave su referalne karte kojima se prikazuju:

- **"Karta sprovođenja" –**
 - prikazuje zone i naselja za koja je predviđena obavezna izrada urbanističkog plana,
 - zone i naselja u okviru kojih je predviđena obavezna izrada urbanističkog projekta,
 - naselja za koja se radi šematski prikaz uređenja i zone za direktnu primenu plana (izdavanje informacije o lokaciji i lokacijske dozvole).
- Referalne karte prostornog plana jedinice lokalne samouprave rade se u razmeri **1 : 25 000 ili 1 : 50 000.**